

Hur ser svenska studenter på sitt modersmål?

Vad har egentligen svenska studenter för förhållande till sitt eget språk? Är det något de funderar över och har åsikter om? Eller är språket bara något som de använder automatiskt? Vi gav oss ut bland studenter i Göteborg och Visby för att höra efter.

– Inte jätteintresserad skulle jag säga.

– Någorlunda.

– Inte så mycket.

– Ja.

– Det är väl något som jag bara oreflekterat använder.

– Jag skulle nog säga att jag har tänkt väldigt mycket på svenska språket.

Naturligtvis finns det alla tänkbara varianter. Men de flesta ser nog på sitt modersmål på ett praktiskt sätt – så länge det fungerar i de flesta sammanhang behöver man inte reflektera så mycket. Daniel Iveroth, som studerar till läkare i Göteborg, berättar att det är just så han har förhållit sig till svenskan. Men när han för några år sedan började plugga på högskola insåg han plötsligt att hans skriftspråk inte räckte till.

– Jag kunde nog egentligen skriva det jag ville, men att kunna göra det på ett sätt så att andra kunde läsa ... det vill säga med kommativering, punkter och så vidare – det kände jag mig väldigt osäker på. Och då slog det mig att jag kanske inte riktigt hade koll på det grammatiska, hur det egentligen är uppbyggt och så vidare.

Vi sitter i Daniels kök och han håller på att laga lunch efter förmiddagens föreläsningar. Daniels osäkerhet kring grammatik rättade han så småningom till på egen hand genom att träna. Språket avdramatiserades och i dag kan Daniel njuta av svenskan på ett helt annat sätt. Språket har blivit mer än bara regler och dåligt självförtroende för honom – han har börjat intressera sig för ordens ursprung och historia. Dessutom är dialekter något som han alltid har öronen öppna för:

– Jag skulle nog säga att det är oundvikligt att man försöker placera in folk utifrån deras dialekter. Sedan är jag ju inte så bekant med speciellt många dialekter tror jag, utan man kan dem som man har träffat på, som skånska och småländska så klart. Jag är ju smålänning om ni inte hör det. Så det är väl en sådan identifikationsmarkör som man har när man träffar svenskar i alla fall – att man försöker placera in dem geografiskt.

Läkarstudenten Daniel Iveroth har ett nyfiket förhållande till språket. Det speglar på sätt och vis en trend som man kan se hos fler och fler svenskar. Under mitten av 2000-talet fick många upp ögonen för ett nytt sätt att se på språk. Det var mycket tack vare komikern och språkvetaren Fredrik Lindström. Hans underhållande tv-program och böcker om svenskan blev omåttligt populära. Lena Brännström som studerar speldesign vid högskolan på Gotland är en av dem som uppskattade Fredrik Lindströms program. Vi träffar Lena mitt i lunchrusningen i högskolans foaje.

– Ja, det blev större förståelse för språket, och betydelse av många svåra ord. För de tar ju upp ganska mycket: det här ordet är i det sammanhanget, och det kommer därifrån och därför började det användas. Så det programmet skulle jag vilja se mer av.

Fredrik Lindströms program gjorde att många svenskar också började inse att de faktiskt ägde sitt eget språk – det var inte skolan, lärarna eller någon annan som hade monopol på det. När vi går runt i foajen till högskolan på Gotland och pratar med studenterna visar de stor acceptans för att människor behandlar språket på olika sätt – även om det skulle vara på ett sätt som de inte själva gillar. Emil Jonsson och hans kompis Oliver studerar ekonomi. Ingen av dem vill vara språkpoliser. Men blir de aldrig irriterade när folk gör fel?

– Nej, jag blir inte det.

– Nej, jag reagerar väl på det, men jag blir inte upprörd. Man hajar liksom till.

– Vilken typ av fel reagerar du på?

– Jaa, särskrivningar till exempel, och om någon har otroligt mycket stavfel när de skriver inlägg på Facebook eller så. Då typ reagerar jag också. Men inte i tal. Då har man liksom mer förståelse för det.

Lite annorlunda är det alltså i skrift, där tycker de flesta att det kan störa förståelsen när språket inte följer reglerna. Men det väcker inga stora känslor – lärarstudenten Lisa Swahn reagerar mest när nätspråket blir för slarvigt bara för att folk inte orkar göra rätt:

– Mmm, på nätet kanske, kanske. Folk som vet hur man ska skriva, men som liksom inte ens orkar. Det känns väldigt onödigt.

I sitt kommande arbete som lärare tycker Lisa Swahn att det viktigaste är att väcka en lust för språk och litteratur, för då kommer barnen att hitta en känsla för språket själva. Det är en princip som också läkarstudenten Daniel Iveroth i Göteborg skriver under på. Han tar sina egna barn som exempel:

– Jag har små barn och de kan ju säga fel en del ibland, men det brukar jag låta bero. Det tänker jag att det får vara. För det kan ju vara ett hinder också för människor om de hela tiden ska bli tillrättavisade för att de säger fel.

Kanske Lisas, Daniels och de andra studenternas vidsynthet är något av en svensk språkmodell i dag. Svenskan ska vara lustfylld, den ska inte hämma människor.

Intervjuer och redigering gjordes av Maria Kapla och Johannes Ståhlberg för Svenska institutet.
2011-10-24

Artikeln finns som ljudfil på Svenska institutets webbplats:

www.si.se/Svenska-spraket/Svenska/Svenska-spraket/Artikelseerie/Sprak/Sprak/Nar-folket-tog-makten-over-svenskan/